

Alice Yotopoulos-Marangopoulos, *The peculiarities of female criminality and their causes, A Human Rights Perspective*, London, Esperia Publications, 1992, σελ. 174.

Αντώνη Δ. Μαγγανά

Γνωρίζω την κυρία Αλίκη Μαραγκοπούλου εδώ και αρκετά χρόνια και πάντοτε μου προξενούσε εντύπωση και θαυμασμό η μαχητικότητα, η δυναμικότητα και η θέλησή της, που όμως ποτέ δεν έφθαναν σε ακρότητες. Υποστήριξε ένθερμα το δίκαιο διαφόρων "μειονοτήτων" με επιστέγασμα να επικεντρώσει τις προσπάθειές της στη διεκδίκηση της πραγματικής και ουσιαστικής ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα και όχι του "να κάνουν οι γυναίκες ό,τι ακριβώς κάνουν και οι άνδρες σήμερα". Οι προσπάθειες και η εν γένει συμβολή της στην εγκληματολογία επιβραβεύθηκαν το 1992 από τη Διεθνή Εταιρεία Γαλλόφωνων εγκληματολόγων με το βραβείο Beaumont-Tocqueville.

Στο υπό κρίση βιβλίο μελετά το φαινόμενο της γυναικείας εγκληματικότητας μέσα στα πλαίσια του σεβασμού των βασικών δικαιωμάτων. Αυτό γίνεται με την εξέταση διαφορών της γυναικείας εγκληματικότητας σε συσχετισμό με τους διαφορετικούς ρόλους θέσεως των δύο φύλων, δηλαδή την ανισότητα που λειτουργεί σε βάρος της γυναίκας στην κοινωνία. Και η ισότητα χωρίς διακρίσεις φύλου είναι σήμερα ένα αναγνωρισμένο θεμελιώδες δικαίωμα.

Το πρόβλημα της ανισότητας εκτείνεται και στον τομέα της εγκληματικότητας και ενδιαφέρει εξίσου εγκληματολόγους, φεμινιστές και θεωρητικούς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η βασική ερώτηση προς απάντηση ήταν: γιατί οι γυναίκες που ζουν στο ίδιο περιβάλλον και στις ίδιες καταστάσεις με τους άνδρες παρουσιάζουν σημαντικά μικρότερο ποσοστό εγκληματικότητας ποσοτικά και ποιοτικά. Και πως εξηγείται η αύξηση του ποσοστού τέλεσης ορισμένων αδικημάτων από τις γυναίκες τα τελευταία χρόνια.

Η συγγραφέας τονίζει και προσπαθεί να εξηγήσει μέσα από τις σελίδες αυτού του βιβλίου τις ιδιαιτερότητες της γυναικείας εγκληματικότητας. Στον τομέα αυτό επικρατεί μεγάλη σύγχυση διότι οι ειδικοί επί του θέματος προσπαθούν να τις εξηγήσουν στηριζόμενοι στις διάφορες κοινωνιολογικές θεωρίες (ανομία, στιγματισμός, κ.ά.). Οι παράγοντες όμως που επικαλούνται αυτές οι θεωρίες αφορούν εξίσου και την ανδρική και τη γυναικεία εγκληματικότητα και είναι, πάντως εγκληματογόνοι και όχι ανασχετισμοί της γυναικείας εγκληματικότητας, ώστε να εξηγήσουν το μικρό αριθμό γυναικείων εγκλημάτων.

Η συγγραφέας πιστεύει ότι υπάρχουν ειδικοί λόγοι στους οποίους οφείλονται αυτές οι διαφορές, λόγοι που παρουσιάζονται αναλυτικά στο δεύτερο μέρος του βιβλίου.

Το συμπέρασμά της δεν συμβαδίζει ούτε με τις ιδέες εκείνων που

κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου μιλώντας για τη "νέα εγκληματία γυναίκα" ούτε με την αντίθετη μερικών φεμινιστριών. Συνοψίζεται εύστοχα στη σελ. 139 του κειμένου:

"Το θέμα της γυναικείας εγκληματικότητας που έχει αντιμετωπιστεί μονόπλευρα και χωρίς να ληφθούν υπόψη οι πολλαπλοί παράγοντες που επηρεάζουν τις θέσεις και τους ρόλους των δύο φύλων, δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι η αυστηρή ανάλυση έχει αντικατασταθεί "(...) από προκατειλημμένες απόψεις, υπό την επιδραση φανατικών αντι-φεμινιστών αλλά και φεμινιστών. Παρά τις βαθεία ριζωμένες φεμινιστικές πεποιθήσεις μου, νομίζω πως θάταν χρήσιμο να κρούσουμε τον κώδωνα κινδύνου απέναντι στο γεγονός ότι οι γυναίκες εγκληματολόγοι μπορεί να έχουν την τάση να χρησιμοποιήσουν το ίδιο κήρυγμα (predicament) με τους άνδρες συναδέλφους τους. Οι άνδρες πλησίασαν το θέμα κάτω από τους παραμορφωτικούς φακούς των σεξιστικών πεποιθήσεων. Ας μη κάνουμε το ίδιο λάθος χρησιμοποιώντας τον παραμορφωτικό φακό του παρεξηγημένου και κακώς εννοούμενου φεμινισμού (...)· η κύρια αιτία των φαινομένων της διαφοράς, ποσοτικής και ποιοτικής, ανάμεσα στη γυναικεία και ανδρική εγκληματικότητα καθώς και το γεγονός ότι παρουσιάζεται μία αυξητική τάση της γυναικείας εγκληματικότητας σε ορισμένες χώρες είναι (κατά τη συγγραφέα) η ξεχωριστή θέση και ο ξεχωριστός ρόλος της γυναίκας μέσα στην κοινωνία (σε όλους τους τομείς της ζωής)". Λογική συνέπεια του γεγονότος αυτού είναι ότι και η γυναικεία εγκληματικότητα θα αλλάξει σε όλες τις περιπτώσεις που οι βασικοί αυτοί παράγοντες (η θέση και ο ρόλος της γυναίκας) θα υποστούν μετατροπές.

Το βιβλίο είναι γραμμένο με την αυστηρά καρτεσιανή "λογική" μέθοδο και χωρίζεται σε δύο μέρη και κάθε μέρος σε τρία κεφάλαια.

Στο πρώτο μέρος η συγγραφέας προβαίνει στην όσο το δυνατό ακριβέστερη διαπίστωση, με τη βοήθεια στατιστικών πινάκων των ποσοτικών και ποιοτικών ιδιοτεροτήτων της γυναικείας εγκληματικότητας καθώς και της εξέλιξής της σε ωρισμένες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες όπου παρουσιάζεται μία αυξητική τάση ωρισμένων μορφών της. Στο β' μέρος εκθέτει τις αιτίες αυτών των ιδιοτεροτήτων και αυτής της εξέλιξης.

Στο πρώτο κεφάλαιο του α' μέρους που αφορά τις ποσοτικές διαφορές ξεκινά με την ενδιαφέρουσα διαπίστωση του Cressey ότι το φύλο είναι ουσιαστικά ο σημαντικότερος παράγοντας για να κάνουμε τη διάκριση μεταξύ εγκληματιών και μη.

Παρόλες τις προσπάθειες μείωσης της έκτασης αυτής της διαφοράς (π.χ. πιθανότητα μεγαλύτερου "σκοτεινού αριθμού" στην περίπτωση της γυναικείας εγκληματικότητας, προβλήματα με τις διάφορες μεθόδους έρευνας) τα στατιστικά στοιχεία την δείχνουν καθαρά.

Ακόμα και στην περίπτωση της Δυτ. Γερμανίας η οποία παρουσιάζει την υψηλότερη γυναικεία εγκληματικότητα, για το 1985 το ποσοστό των ανδρών υπόπτων για την τέλεση εγκλήματος ανήρχετο σε 76,2% και των

γυναικών σε 23,8%. Μεγαλύτερες διαφορές παρατηρούνται στις άλλες στατιστικές που αφορούν την Ελλάδα, τη Μεγ. Βρετανία, τις Ην. Πολιτείες της Αμερικής, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Σουηδία.

Όσον αφορά τις ποιοτικές διαφορές, η πρώτη διαπίστωση είναι το χαμηλό ποσοστό εγκλημάτων βίας. Η γυναικεία εγκληματικότητα τοποθετείται κυρίως στα εγκλήματα κατά της περιουσίας και ιδιαίτερα σε ωρισμένες μορφές τους. Ιδιαιτερότητες παρουσιάζονται επίσης και σε ωρισμένες χώρες ξεχωριστά. Στη Μ. Βρετανία για παράδειγμα το ποσοστό κλοπών σε καταστήματα (shoplifting) είναι αρκετά υψηλό. (Το 1982 καταδικάστηκαν 48.000 άνδρες έναντι 32.000 γυναικών).

Αν όμως υπολογίσουμε:

α) Τις μεγαλύτερες ευκαιρίες των γυναικών να τελέσουν το αδίκημα αυτό εφόσον είναι αυτές που συνήθως κάνουν τα ψώνια,

β) Ότι αν τα στοιχεία αυτά αντιπαρεθεθούν με το σύνολο των αγοραστών (ανδρών και γυναικών) τότε η αναλογία των ανδρών που καταδικάστηκαν είναι διπλάσια από εκείνη των γυναικών.

γ) Τα αντικείμενα που εκλάπησαν από τους άνδρες είχαν διπλάσια αξία από εκείνα που έκλεψαν γυναίκες, τότε η διαφορά ανάγεται σε πιο ρεαλιστικά επίπεδα.

Σχετικά με τις απάτες (στις οποίες υπάγεται και η πληρωμή με ακάλυπτες επιταγές) και τις πλαστογραφίες δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στις αγγλοσαξωνικές χώρες οι περισσότερες αγορές γίνονται με επιταγές και όπως ήδη αναφέραμε οι γυναίκες είναι κυρίως εκείνες που ψωνίζουν.

Αναφορικά με την πορνεία σε δημόσιους χώρους (μέχρι πρόσφατα ένα αποκλειστικά "γυναικείο" αδίκημα) θα ήταν ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της ανδρικής "πορνείας" στις χώρες που την αναγνωρίζουν αλλά και σε εκείνες που θεωρούν ως αδίκημα και τη συμπεριφορά του "πελάτη" (π.χ. Καναδάς).

Στη Γαλλία και στην Ιταλία υψηλή εμφανίζεται η συμμετοχή των γυναικών και στην κακομεταχείριση των παιδιών ή άλλων μελών της οικογένειας. Η συγγραφέας πιστεύει ότι οι αντίστοιχες περιπτώσεις που τελούνται από άνδρες καταγγέλλονται πολύ λιγότερο στην αστυνομία λόγω της εξάρτησης ή του φόβου απάντησης με βία από τον άνδρα.

Στην Ελλάδα τα περισσότερα αδικήματα που τελούν γυναίκες αφορούν τον Αγορανομικό Κώδικα. Η κυρία Μαραγκοπούλου το εξηγεί από το γεγονός ότι για διάφορους λόγους οι γυναίκες εμφανίζονται επίσημα πολύ συχνά ότι εκείνες εξασκούν μία εμπορική επιχείρηση που ανήκει σε άλλο μέλος της οικογένειας.

Στην Πορτογαλία, Ελλάδα και Ιταλία εμφανίζεται επίσης ένας σημαντικός αριθμός σωματικών βλαβών και εξυβρίσεων που διαπράττονται από γυναίκες. Κατά τη συγγραφέα οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης για ένα τμήμα του πληθυσμού σε συνδυασμό με το μεσογειακό χαρακτήρα αποτελούν παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για ένα μεγαλύτερο αριθμό

καυγάδων και συμπλοκών ιδίως ανάμεσα σε γυναίκες χαμηλού κοινωνικού-οικονομικού επιπέδου.

Ως συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι παρά το γεγονός ότι η γυναίκα εγκληματικότητα παρουσιάζει μερικές ποιοτικές ιδιαιτερότητες είτε γενικότερα (περισσότερα εγκλήματα κατά της περιουσίας) είτε από χώρα σε χώρα, εν τούτοις οι στατιστικές δείχνουν ότι σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις αυτές είναι ελαφρότερη της ανδρικής.

Στο τρίτο κεφάλαιο του α' μέρους η ερώτηση είναι αν η γυναικεία εγκληματικότητα αυξάνει (σε σχέση πάντοτε με την ανδρική) και σε αριθμό αλλά και σε σοβαρότητα. Οι συγκρίσεις των στατιστικών των διαφόρων χωρών δεν μπορούν να μας βοηθήσουν στον τομέα αυτό. Υπάρχουν τόσοι παράγοντες που επηρεάζουν τις στατιστικές κάθε χώρας (σελ. 53) ώστε πρέπει να ληφθούν υπόψη με επιφύλαξη. Η συγγραφέας προτιμά (και ορθά) να μελετήσει την εξέλιξη της γυναικείας εγκληματικότητας ξεχωριστά σε κάθε χώρα.

Επί πλέον πρέπει να υπολογισθούν και ωρισμένοι άλλοι παράγοντες:

α) Στις χώρες όπου οι στατιστικές παρουσιάζουν μεγαλύτερη φερεγγυότητα (π.χ. Δανία) η γυναικεία εγκληματικότητα φαίνεται να μειώθηκε παρά να αυξήθηκε στο πέρασμα του χρόνου.

β) Ορισμένες "αυξήσεις" που αναφέρονται στις στατιστικές ή τη βιβλιογραφία μπορεί να δημιουργήσουν λανθασμένες εντυπώσεις. Για παράδειγμα αν ο αριθμός των δολοφονιών που τέλεσαν γυναίκες περάσει από 4 σε 6 από τη μία χρονιά στην άλλη (πράγμα που μπορεί να οφείλεται σε απλή σύμπτωση) θα μας οδηγήσει να πούμε πως η αύξηση ήταν 50%. Αν όμως οι δολοφονίες που τελέστηκαν από άνδρες περάσουν από 100 σε 140 τότε θα μιλήσουμε για ποσοστιαία αύξηση μόνον 40%, ενώ αριθμητικά και ουσιαστικά είναι πιό σημαντική.

γ) Τα τελευταία χρόνια οι γυναίκες αντιμετωπίζονται (για διάφορους λόγους) με μεγαλύτερη αυστηρότητα, από εκείνους που εφαρμόζουν τους νόμους.

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας υπάρχει στα αδικήματα κατά της περιουσίας. Ειδικότερα στην εξαιρετική περίπτωση της Σουηδίας η διαφορά στις καταδικαστικές αποφάσεις μεταξύ 1966 και 1983 εμφανίζεται ως εξής: Ενώ για τους άνδρες ήταν 47% περισσότερες, για τις γυναίκες ήταν 161%. Στα αδικήματα των ειδικών ποινικών νόμων η αύξηση ήταν 99% για τους άνδρες και 990% για τις γυναίκες. Στις άλλες χώρες υπήρξε ή μικρότερη αύξηση ή σταθερότητα ή σε ορισμένες περιπτώσεις μείωση. Γενικά, κατά τη συγγραφέα, οι στατιστικές δείχνουν ελαφρά αυξητική τάση (κυρίως γύρω στα 1970) χωρίς όμως να προκληθεί μιά ποιοτική αλλαγή του χαρακτήρα της γυναικείας εγκληματικότητας. Υπήρξε δηλαδή σε μερικές χώρες μιά αύξηση σε αριθμό όχι όμως σε σοβαρότητα.

Ως συμπέρασμα του α' μέρους και εισαγωγή στο β' μέρος επισημαί-

νονται τα σημεία που θα γίνουν αντικείμενο εξήγησης. Πρώτο, γιατί η γυναικεία εγκληματικότητα είναι ποσοτικά πολύ χαμηλότερη από την ανδρική. Δεύτερον, γιατί ποιοτικά είναι λιγότερο σοβαρή και τρίτον, πώς εξηγείται η πρόσφατη σχετική αύξηση της γυναικείας εγκληματικότητας σε ωρισμένες χώρες.

Στις εισαγωγικές παρατηρήσεις της στο β' μέρος η συγγραφέας μας προσδιορίζει με σαφήνεια τη θέση της: Οι παράγοντες που επηρεάζουν γενικότερα το φαινόμενο της εγκληματικότητας έχουν κυρίως κοινωνικό χαρακτήρα και δρουν μέσα από τις ψυχολογικές τους επιπτώσεις. Εφ' όσον το έγκλημα είναι μία συμπεριφορά, η συμμετοχή της γυναίκας δεν μπορεί παρά να επηρεάζεται από τις ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες διαμορφώνεται η προσωπικότητά της και στις οποίες ζει και ενεργεί.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται και κρίνονται οι διάφορες θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν τις ιδιαιτερότητες με αφετηρία τους γενετικούς, ορμονικούς και άλλους βιολογικούς παράγοντες που δημιουργούν την ξεχωριστή "γυναικεία φύση". Ακολουθούν οι ερμηνείες κοινωνιολογικού χαρακτήρα. Επί πλέον, ορθά επισημαίνεται ότι οι εγκληματολόγοι ασχολήθηκαν περισσότερο με το γιατί οι γυναίκες διαπράττουν εγκλήματα παρά με το γιατί δεν τελούν εγκλήματα ή γιατί τελούν τόσο λιγότερα αδικήματα απ' ό,τι οι άνδρες.

Στο πρώτο κεφάλαιο του β' μέρους όπου επιχειρείται να δοθεί μια εξήγηση στο χαμηλό επίπεδο της γυναικείας εγκληματικότητας, η συγγραφέας εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι τοποθετήσεις της δεν αποτελούν οριστικά συμπεράσματα. Είναι λογικές υποθέσεις που χρειάζονται επαλήθευση στα σημεία όπου δεν μπορεί σήμερα να γίνει πλήρως με αντικειμενικό τρόπο.

Πρώτος παράγων που συνδέεται άμεσα με τη θέση της γυναίκας είναι η υποτακτική της συμπεριφορά και ως συνέπεια η νεύρωση και η κατάθλιψη. Ενώ δηλαδή ο άντρας από τη φύση του απαντά με επιθετικότητα (και συχνά με το έγκλημα) σε ορισμένες προβληματικές καταστάσεις, η γυναίκα καταφεύγει στην νεύρωση και την κατάθλιψη με αποτέλεσμα να διαπράττει λιγότερα εγκλήματα.

Ο δεύτερος παράγων συνίσταται στον αυξημένο κοινωνικό έλεγχο που ασκείται απέναντι στις γυναίκες όχι τόσο με την μορφή του επίσημου ελέγχου αλλά του ανεπίσημου από τις οικογένειες και το περιβάλλον όπου διαβιών. Αυτή η δεύτερη μορφή, σύμφωνα με την άποψη της συγγραφέως, είναι πολύ πιο αποτελεσματική από την πρώτη.

Ο τρίτος και τελευταίος παράγων είναι οι μειωμένες ευκαιρίες για τέλεση εγκλήματος από τη γυναίκα. Μικρότερη ανάμιξη στις επαγγελματικές δραστηριότητες, αλλά και χαμηλότεροι στόχοι, δημιουργούν λιγότερες ευκαιρίες αλλά και αποστερήσεις (frustrations) και κατά συνέπεια λιγότερες ωθητικές στο έγκλημα καταστάσεις.

Και οι τρεις παράγοντες έχουν μια κοινή προέλευση: το ρόλο και τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία.

Πριν κλείσει το πρώτο κεφάλαιο η συγγραφέας δεν αποκλείει το γεγονός ότι ωρισμένοι βιολογικοί παράγοντες μπορεί να παίζουν κάποιο ρόλο στη μειωμένη γυναικεία εγκληματικότητα ιδιαίτερα στην περίπτωση των εγκλημάτων βίας.

Το θέμα όμως χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην εξήγηση των ποιοτικών διαφορών. Στην σελ. 116 εκτίθενται ορισμένα απαραίτητα στοιχεία, που μπορούν να μας βοηθήσουν να εξηγήσουμε ωρισμένες ιδιαιτερότητες. Σε παγκόσμιο επίπεδο οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 50% του πληθυσμού, εκτελούν τα 2/3 των ωρών εργασίας, εισπράττουν το 1/10 των συνολικών αποδοχών και είναι ιδιοκτήτριες σε λιγότερο από το 1% της έγγυας περιουσίας του πλανήτη μας. Η κατάσταση αυτή συνδυαζόμενη με το γεγονός ότι συχνά οι γυναίκες μόνες τους πρέπει να φροντίσουν τα παιδιά με ένα μισθό πολύ χαμηλό μπορούν να εξηγήσουν μια ορισμένη μορφή εγκληματικότητα όπως εκείνη κατά της περιουσίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο δίνεται η εξήγηση της αύξησης της γυναικείας εγκληματικότητας σε σχέση με την ισότητα των φύλων. Η συγγραφέας ξεκινά με τις θέσεις της Freda Adler αναφορικά με τη "νέα εγκληματία-γυναίκα".

Η Adler όπως και η Simon συνέδεσαν την αύξηση αυτή με το γυναικείο κίνημα και τις αλλαγές στο ρόλο και τη θέση της γυναίκας. Παρ' όλες όμως τις αλλαγές η γυναίκα εξακολουθεί να παραμένει το "δεύτερο φύλο". Αυτό αποδεικνύεται από το ρόλο που κατέχει στην οικογένεια από το πώς αντιμετωπίζεται από τους νόμους, από τον τύπο και τα Μ.Μ.Ε. από τη θέση της στο σχολείο, στην εργασία, στη σεξουαλική της ζωή, στην οικονομική της κατάσταση και στην δημόσια ζωή. Όλες αυτές οι διαπιστώσεις μας βοηθούν να προσδιορίσουμε τη γενική κατάσταση της γυναίκας. Αν δε αυτό γίνει σε διαφορετικά χρονικά σημεία (πράγμα πολύ δύσκολο) τότε θα μπορούμε να αποκτήσουμε την εικόνα της εξέλιξης του ρόλου και της θέσης της γυναίκας σε μια ωρισμένη χώρα. Αυτή θα πρέπει να παραβληθεί, στη συνέχεια με την παράλληλη εξέταση της γυναικείας εγκληματικότητας, για να διαπιστώσουμε την επίδραση ρόλων και θέσης στην εγκληματική φαινομενολογία.

Αφού προχωρήσει σε μια κριτική σε βάθος των θέσεων της Alder, η συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι συλλαμβάνει και παρουσιάζει με απλό και μονοδιάστατο τρόπο το ρόλο και τη θέση της γυναίκας με συνέπεια να θεωρεί ότι και η εξέλιξή της είναι απλή. Επίσης έχει μια στατική αντίληψη του ρόλου του άνδρα αγνοώντας την αλληλεπίδραση του ρόλου του ενός από τα δύο φύλα στην εξέλιξη του άλλου (σελ. 134).

Στο γενικό συμπέρασμα τονίζεται και πάλι ότι οι αλλαγές στο ρόλο και τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία μπορούν να επιρεάσουν τη

γυναικεία εγκληματικότητα. Θα χρειαστεί όμως πολύς χρόνος ώστε η τάση που παρατηρείται σήμερα για ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα να προκαλέσει σημαντικές ποσοτικές ή ποιοτικές αλλαγές στην εγκληματική συμπεριφορά των γυναικών. Οποιαδήποτε αλλαγή στη σχέση γυναικείας και ανδρικής εγκληματικότητας δεν θα είναι αποκλειστικά το αποτέλεσμα της αύξησης της πρώτης αλλά και μια ανάλογη μείωση ή βελτίωση της δεύτερης. Με τον τρόπο αυτό ο συνολικός αριθμός εγκλημάτων δεν θα επηρεαστεί ούτε προς τα πάνω ούτε προς τα κάτω από την ισότητα των φύλων. Αυτό δεν σημαίνει ότι η γενική εγκληματικότητα δεν μπορεί να αυξηθεί από άλλους παράγοντες.

Πιστεύω πως με το βιβλίο αυτό η κυρία Μαραγκοπούλου πέτυχε απόλυτα το στόχο της. Το πλήθος, η ποιότητα και το βάθος των επιχειρημάτων της όχι μόνο μας πληροφορεί αλλά και μας πείθει ότι η γυναικεία εγκληματικότητα επηρεάζεται άμεσα από το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία δηλαδή ουσιαστικά από την ανισότητα ανάμεσα στα φύλα.

Ο ευθύς και λαγαρός τρόπος παρουσίασης των θεμάτων, ιδεών και συμπερασμάτων σε προβληματίζει ποιο κομμάτι να κρατήσεις για τη βιβλιοπαρουσίαση και ποιο να αφήσεις.

Συμφωνώ απόλυτα με τις απόψεις της κυρίας Μαραγκοπούλου να παρουσιάζονται μέσα από το πρίσμα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφού η ισότητα είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα.

Συμπερασματικά, πρόκειται για έργο ιδιαίτερα σημαντικό. Αποτελεί καρπό πολύχρονης πείρας και ενασχόλησης με το θέμα. Η εγκληματολογία, τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τα Γυναικεία ζητήματα είναι χώροι κατ'εξοχήν οικείοι στη συγγραφέα και αντίστοιχα πεδίο αγώνων. Πιστεύω πως θα αποτελέσει για τα επόμενα χρόνια σημείο αναφοράς σε διεθνές επίπεδο, σχετικά με τα ζητήματα που διαπραγματεύεται.

Θάθελα, πάντως, να προσθέσω ορισμένες προσωπικές παρατηρήσεις. Πολύ ορθά επισημαίνεται ότι ο κοινωνικός ρόλος της γυναίκας επιδρά και στην εγκληματικότητά της. Όταν παλαιότερα για την επιβίωση ο άνδρας έπρεπε να σκοτώσει το θήραμα, να κτυπήσει τον παρείσακτο, τον εχθρό και η γυναίκα να φροντίσει την οικογένεια, τα παιδιά μαγειρεύοντας, ράβοντας ρούχα, οι "παραδοσιακοί ρόλοι" έμοιαζαν με κάτι το φυσικό και αναπόφευκτο. Οι ρόλοι αυτοί που μοιάζουν εκ διαμέτρου αντίθετοι δεν μπορούσαν παρά να επηρεάσουν και την ανδρική και τη γυναικεία εγκληματικότητα. Όταν όμως η αλματώδης τεχνολογική πρόοδος απομάκρυνε τη γυναίκα από την εξάρτηση από τον άνδρα, προσφέροντάς της μια σημαντική αυτονομία, το αποτέλεσμα είναι η διαφορά μεταξύ γυναικείας και ανδρικής εγκληματικότητας να μειωθεί έστω και αν το φαινόμενο αυτό δεν εμφανίστηκε στις ίδιες ακριβώς μορφές παραβατικών συμπεριφορών.

Προσωπικά πάντως πιστεύω ότι στο θέμα ισότητας ανάμεσα στα δύο

φύλα είναι αναγκαία η αμοιβαία κατανόηση, η εκτίμηση, η αγάπη και ο σεβασμός. Άνδρας και γυναίκα δεν είναι αντίπαλοι. Στη θέση της αντιπαλότητας είναι απαραίτητη η συνεργασία για επιδίωξη κοινών στόχων.

Αν ο άνδρας καταχράσθηκε το ρόλο απέναντι στη γυναίκα, αυτό δεν σημαίνει ότι η γυναίκα πρέπει να εκδικηθεί στο μέλλον για την καταπίεση και ανισότητα που υπέστη στο παρελθόν.

Μακάρι η γυναικεία εγκληματικότητα να παρέμενε πάντα στα χαμηλά επίπεδα που βρίσκεται. Μακάρι οι γυναίκες να κρατήσουν την ευαισθησία και τη στοργή που τις διακρίνει παρά τις αλλαγές στην κοινωνική τους θέση. Η επιδίωξη του να μοιάσουν πάση θυσία σε όλα τα σημεία (και τα αρνητικά) στον άνδρα είχε και έχει πολύ δυσάρεστες συνέπειες.

Η συγγραφέας, πάντως, τονίζει ότι επιδίωξη της γυναίκας δεν είναι να αποκτήσει η ίδια εξουσιαστική και κυριαρχική θέση (όπως ο άνδρας έχει μέχρι σήμερα ακόμη), αλλά ούτε και ο άνδρας υποτακτική (όπως είναι η θέση της γυναίκας σήμερα).